

ZAMONAVIY HIND VA O'ZBEK HAMKORLIK KINOLARIDA BADIY VA VIZUAL IFODA

<https://doi.org/10.70728/orien.v07.i03.008>

Alijonov Xusan Komiljon o'g'li
xusan404aliyev@gmail.com
O'zDSMI

Annotatsiya: Maqolada zamonaviy hind va o'zbek hamkorlik kinolarida badiiy va vizual ifoda, estetik evolyutsiya hamda poetikasi komparativ va vizual tahlil asosida o'rganiladi. Tadqiqot romantik, dramatik va tarixiy motivlarning ijtimoiy-madaniy sharoitlarda transformatsiyasini aniqlashga qaratilgan. Hamkorlik filmlarida vizual va badiiy yechimlar uyg'unlashib, yangi estetik va dramatik ma'no qatlamlarini yaratganligi, kinoshunoslikda ilmiy yangilik va amaliy qiymatini oshirishga xizmat qilishi mumkin.

Kalit so'zlar: hamkorlik kinolari, vizual poetika, operatorlik uslubi, rejissyorlik poetikasi, badiiy talqin, mezzanssena, kamera harakati, rang va yorug'lik, tizimi, syujet va dramaturgiya, milliy kino maktabi

ARTISTIC AND VISUAL EXPRESSION IN MODERN INDIAN AND UZBEKISTAN COOPERATIVE FILMS

Alijonov Xusan Komiljon o'glu
khusan404aliyev@gmail.com
UzSIAC

Abstract: The article studies the artistic and visual expression, aesthetic evolution and poetics in modern Indian and Uzbek cooperative films based on comparative and visual analysis. The research is aimed at identifying the transformation of romantic, dramatic and historical motifs in socio-cultural conditions. The fact that visual and artistic solutions are combined in cooperative films, creating new aesthetic and dramatic layers of meaning, can serve to increase scientific novelty and practical value in film studies.

Keywords: cooperative films, visual poetics, cinematography, directorial poetics, artistic interpretation, mezzanine, camera movement, color and light, system, plot and dramaturgy, national film school

Kirish (Introduction)

Hind va o'zbek kino hamkorligi uzoq tarixiy zamin va madaniy aloqalarga tayangan bo'lib, kino ijodiy va texnik integratsiya orqali yangi badiiy yechimlar shakllanishiga imkon yaratgan. Romantik va dramatik janrlar ikki milliy kinematografiyada o'ziga xos rivojlanish yo'lini bosib o'tib, ijtimoiy, siyosiy va estetik sharoitlar bu janrlarning motivik va vizual strukturasini belgilovchi asosiy omil sifatida xizmat qilgan. Shu nuqtayi nazardan, sevgi, dramatik va badiiy motivlar syujet va qahramonlar modelida, vizual poetika orqali ham ifodalanadi. Ushbu jihatlar kino obrazlarini yanada boy va ko'p qatlamli bo'lishiga xizmat qilgan. Tahlillarda hind va o'zbek hamkorlik filmlarida badiiy va vizual talqinning transformatsiyasini komparativ kontekstda tahlil qilinib, operatorlik va rejissyorlik yondashuvlarining estetik funksiyasini aniqlanadi. Maqolaning maqsadi zamonaviy hamkorlik filmlarida romantik va dramatik motivlarning badiiy evolyutsiyasini elementlarini o'rganish va ikki milliy kino maktabining estetika integratsiyasini ilmiy asosda aniqlashdan iborat.

Tadqiqot metodologiyasi (Methods)

Tadqiqotda komparativ metod orqali milliy kino maktablari va hamkorlik filmlari taqqoslanadi, semio-estetik yondashuv yordamida vizual kodlar, simbol va metaforalar tahlil qilinadi, narrativ tahlil esa syujet, qahramon modeli va dramaturgiyani o'rganishga qaratilgan. Shu bilan birga, vizual kuzatuv orqali rang, yorug'lik, kamera harakati, kompozitsiya va mizansena elementlarining badiiy va estetik funksiyasi aniqlanadi.

Asosiy qism (Main Body)

Zamonaviy hind va o'zbek hamkorlik kinolarida operatorlik va rejissyorlik poetikasi o'ziga xos tendensiyalar bilan ajralib turadi: kamera harakati, kadr plastika, rang tizimi va mizanssena orqali dramatik va romantik obrazlar yaratiladi. Vizual estetika esa badiiy ifodaning markaziy vositasi bo'lib, filmlardagi syujet, qahramon modeli va dramaturgik strukturani boyitadi, operatorlik-rejissyorlik yondashuvlari esa milliy kino maktablarining estetik qarashlarini uyg'unlashtirgan holda yangi vizual va badiiy qatlamlar hosil qiladi.

Film kichik shahardan bo'lgan to'rt do'st atrofida rivojlanadi. Ularning otalari Hind armiyasida xizmat qilgan va urush vaqtida halok bo'ladi. Bu voqea do'stlarni otalarining qurbonligini hurmat qilgan holda armiyaga qo'shilish va adolat uchun kurashish yo'lini tanlashga majbur qiladi. Filmning syujeti urush, vatanparvarlik va shaxsiy fidoiylilik dramatik konfliktlari bilan boyitilgan bo'lib, romantik va aksion elementlar bilan uyg'unlashadi.

Shu umumiy tendensiyalar doirasida, "Pokiston Hindistonga qarshi" (2017) filmi ham operatorlik va rejissyorlik uslubi orqali dramatik va romantik motivlarni vizual poetikaga aylantiradi. Filmning syujet rivoji va qahramonlarning harakatlari

operatorlik-rejissyorlik yondashuvi bilan mustahkamlangan holda tomoshabiga dramatik va estetik tajriba taqdim etadi.

Film kichik shahardan bo'lgan to'rt do'stning hayoti atrofida rivojlanadi. Ularning otalari Hind armiyasida xizmat qilgan va urushda halok bo'ladi, bu esa qahramonlarni armiyaga qo'shilib, otalarining qurbonligini hurmat qilish va adolat uchun kurashish yo'lini tanlashga undaydi. Syujet dramatik va vatanparvarlik motivlari bilan boyitilgan bo'lib, romantik va aksion elementlar bilan uyg'unlashadi, bu esa tomoshabiga kuchli emotsional tajriba beradi.

Film kadrlaridan lavhalar

Operatorlik va rejissyorlik uslubi filmning vizual estetikasi va badiiy talqinini shakllantiruvchi asosiy vosita hisoblanadi. Rang va yorug'lik tizimi dramatik vaziyatlarni ta'kidlashga xizmat qiladi, kadr plastika va kamera harakati voqealar ritmini belgilaydi, mizansena esa sahna ichidagi fazoviy va emotsional qatlamlarni boyitadi.

Film kadrlaridan lavhalar

Natijada, film dramatik konflikt, vatanparvarlik va shaxsiy fidoiylik motivlarini operatorlik-rejissyorlik yondashuvi orqali kuchli vizual poetikaga aylantiradi. Vizual va badiiy yechimlarning uyg'unligi tomoshabiga nafaqat syujetni tushunishga, balki emotsional tajriba va dramatik ritmni his qilishga imkon beradi, bu esa filmning estetik

va badiiy qiymatini oshiradi. Shu bilan birga, operatorlik-rejissyorlik poetikasi va vizual yechimlar orqali dramatik va vatanparvarlik motivlarini kuchli tarzda yetkazgan "Pokiston Hindistonga qarshi" filmidan keyin, zamonaviy hind kino tajribasining boshqa bir qirrasini romantik, komedik va sarguzasht elementlarini birlashtirgan "Jagga Jasoos" filmi orqali o'rganish mumkin. Bu film operatorlik va mizanssena orqali vizual ritmni yaratish hamda qahramonlararo emotsional bog'lanishni shakllantirishda ijodiy yondashuvlarni namoyish etadi, shuning uchun ikki filmni solishtirish orqali zamonaviy hind kino uslubining turli yo'nalishlari va badiiy tafovutlari aniqlanadi.

"Jagga Jasoos" filmi yosh detektiv Jagga Rana Bagchi atrofida rivojlanadi. Uning otasi yo'qolganidan so'ng, Jagga otasining sirli yo'qolish holatini aniqlash va noqonuniy qurol savdosi tarmog'ini fosh etish uchun izlanishga tushadi. Jagga maktabda bolaligida gapira olmaydi, lekin qo'shiq orqali nutqni egallaydi, bu esa uning detektivlik faoliyatida noyob metod sifatida namoyon bo'ladi. Syujet davomida u jurnalist Shruti Sengupta bilan hamkorlik qiladi, ular birga otasini qidirish, jinoyatlarni fosh etish va dramatik vaziyatlarni yengish yo'lini topadi.

Film kadrlaridan lavhalar

Filmda romantik elementlar Jagga va Shruti o'rtasidagi munosabatlar orqali ifodalanadi. Ularning hamkorligi va birgalikdagi izlanishlari hissiy bog'lanishlarni kuchaytiradi, romantik sahnalar esa syujet dramatikligini yumshatib, tomoshabiga emotsional muvozanat yaratadi. Romantik motivlar filmda nafaqat sevgi hissini, balki qahramonlarning shaxsiy o'sishi va qarorlar qabul qilish jarayonini ham aks ettiradi.

"Jagga Jasoos" komedik elementlarni bolalikdan qolgan nutq qiyinchiliklari, Jagga va boshqa qahramonlarning kulgili vaziyatlari orqali boyitadi. Qo'shiq orqali muloqot qilish usuli, komedik timing va g'ayrioddiy vaziyatlar tomoshabiga hazil va engil kayfiyat beradi, shu bilan birga filmning dramatik va detektiv aspektlarini muvozanatlaydi.

"Hindistonga qarshi" filmida realistik kamera harakati, dramatik kadr plastika va rang tizimi dramatik va vatanparvarlik motivlarini kuchaytiradi, syujetga jiddiy va

og'ir ohang beradi. Aksincha, "Jagga Jasoos" filmida kamera harakati, qo'shiq orqali muloqot va dinamik mizansena komedik va romantik elementlarni ta'kidlashga xizmat qiladi, syujet ritmini yengil va sarguzasht ohangida rivojlantiradi. Shu bilan birga, har ikki filmida operatorlik va rejissyorlik qarashlari milliy kino maktablarining estetik qadriyatlari bilan uyg'unlashgan.

Film kadrlaridan lavhalari .

Vizual poetika elementlari har bir filmida o'z funksiyasini bajaradi: rang va yorug'lik tizimi dramatik yoki romantik kayfiyatni mustahkamlaydi, kompozitsiya va mizansena sahnadagi emotsional va fazoviy qatlamlarni boyitadi. Natijada, ikkala film ham o'z milliy kino maktabining estetik qarashlarini aks ettirgan holda, hamkorlik va eksperiment orqali yangi badiiy qatlamlar hosil qiladi. Bu sintez tomoshabiga syujetni nafaqat tushunish, balki vizual va emotsional tajribani his qilish imkonini beradi, shuningdek, zamonaviy hind va o'zbek kino maktablari o'rtasidagi estetik uyg'unlikni ko'rsatadi.

Xulosa (Conclusion)

Zamonaviy hind-o'zbek hamkorlik filmlari badiiy va vizual talqinda o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, operatorlik va rejissyorlik yondashuvlari orqali dramatik, romantik va sarguzasht motivlarini uyg'unlashtiradi. Kamera harakati, kadr plastika, rang tizimi va mizanssena film qahramonlarining emotsional va dramatik obrazlarini shakllantirishda markaziy rol o'ynaydi. Shu orqali har bir film tomoshabiga vizual va badiiy tajribani birlashtirgan, estetik va dramatik qatlamlarni boyituvchi mazmun beradi. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, zamonaviy hind-o'zbek hamkorlik kinolarida operatorlik-rejissyorlik poetikasi milliy kino maktablari estetik qarashlarini uyg'unlashtirgan holda yangi vizual va badiiy qatlamlar hosil qiladi. Bu ilmiy yangilik film tahlilida vizual va badiiy elementlarning o'zaro bog'liqligini va ularning dramatik funksiyasini aniqlashda qo'llanadi. Kelajakdagi tadqiqotlar esa badiiy va vizual talqin, transmilliy kino tajribalari va operatorlik-rejissyorlik yondashuvlarining yanada keng qamrovli tahliliga qaratilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Балаш Б Кино: Становление и сущность нового искусства. Пер.с нем. - М.:Прогресс, 1968. - 328 с.
2. Базен А. Что такое кино? - М.: Искусство, 1972. - 382 с.
3. Эйзенштейн С.Избранные произведения.В6-итомах.-М.:Искусство, 1964 - 1971.
4. P.Adams. Visionary Film: The American Avant-Garde, 1943-200. - New York.: Oxford university press, 2002. - 446 p.
5. D.Bordwell. Narration in the Fiction Film. - New York.: The University of Wisconsin press, 1985. - 359 p.
6. J.Lotman. Semiotics of Cinema. New York.: University of Michigan, 1981. - 106 p.
7. L.Mulvey. Visual Pleasure and Narrative Cinema. - New York.: Oxford university press, 1975. - 816 p.